

dapesten — kívüli iskolák a kirándulások anyagául. A budapesti múzeumokról szóló táblázata (hol van, telefonszáma, mikor és mennyiért látogatható) a vidékről kiránduló iskolákra nézve igen értékes.

Vavrincz Béla, a Szent István jubileumi évnek az iskolában való átéltetését dolgozza ki rendszeres program alakjában. Felsorolja az ezzel kapcsolatos budapesti és vidéki emlékeket, megtekintésre érdemes objektumokat és tudnivalókat.

Volly István „A népi játék és az ifjúsági színjátszás” című cikkében a népköltészetet, a népi játékokat ajánlja a tanárság, de az ifjúsági írók figyelmébe is. Bő sorát adja az idevonatkozó forrásmunkáknak, s ezzel nagy segítséget nyújt a jóra törekvőknek.

Szakál János a fővárosi polgári iskolák 1936—37. évi értesítőit vizsgálta át különböző szempontokból és nyújt ez iskolák életéről átfogó képet.

Hilbert Károly „Egy fizikaóra miértje” cím alatt „A hőmozgás és a forgás” tanítási egység keretén belül (nem tanítási tervezet!) megmutatja, mily sokoldalú a tanár munkája, milyen megfontolások vezetnek a tanár minden lépését, milyen hatásokat keltenek ezek a tanulók lelkében. Az ilyen tudatos, átgondolt munka biztosítja hogy a tanár elérje a polgári iskola és annak keretén belül a fizika elé tűzött célokat.

Szauner Lajos ismerteti a módot, hogyan kezeli egy nagylétszámú iskolában a tanulók rajzeit. Jól áttekinthető kezelő-lapjainak ismerete hasznos a rajztanároknak.

Babirák Mihály a „Guruló fillérek” című hangos oktatófilmet (takarékosságra nevelés) ismerteti. Ma még a vetítéshez külön gépet visz magával egy gépkezelő az egyes pesti iskolákhoz. (Az iskoláknál most működő igen nagy zajjal vetítő gépeket nem is tudjuk hangvetítésre alkalmasnak elképzelni.)

A folyóirat könyvismertetései közül kiemeljük *Szántó Lőrinc*: A magyar nyelv és irodalom tanítása; *Szenes Adolf*: A könyvviteltan vezérkönyve és *Stéger Ferenc*: Koncentráció a mennyiségtan tanításában c. művekről szólókat.

Matzkó Gyula.

Der Deutsche Volkserzieher. Az iskolai egészségügyről és az iskolai fegyelmről tárgyaló 14. füzetben figyelemreméltó cikket olvashatunk Emmi Drexler tollából (Berlin) a következő cím alatt:

Mi az iskolaorvos állásfoglalása az iskolai testi fenytéssel szemben. Lai-kusok épp úgy, mint elméleti és gyakorlati pedagógusok sokat vitatkoztak már az iskolai testi fenytékről, s míg egyesek mereven elzárkóztak a testi fenyték alkalmazása elöl, mások viszont egyes esetekben igen üdvösnek és a tanuló érdekében nem egyszer egyenesen kívánatosnak találták. A fenyték alkalmazásának tilalma nemcsak a gyermekek érdekében történt, hanem a tanítót is óvni akarta a verés megszokásától. De a tilalom sematizálása oda-vezetett, hogy a tanítók titokban büntettek s olyan büntetési módszereket alkalmaztak, melyek mellett egy igazságos nyakleves valósággal humánus cselekedetnek számított. Egy jól alkalmazott fenyték kétségkívül jó eredménnyel járhat, de általánosítani azt nem szabad. Az is kétségtelen, hogy kemény idők kemény embert kívánnak, de a gyermek becsülete az ő erejé-

nek fontos része. Egy új kor küszöbén állunk s alapvető munkát kell végeznünk. Mint a mult örökösei; vessünk egy pillantást a múltba, s ebben legyen vezetőnk Helmut van Blacken könyve. A könyv a testi fényítékről szól, s elrettentő példákat mutat be a kultúrnépek nevelési módszereiről s ezek szomorú eredményeiről. A könyv osztályharcra van beállítva, ezért elvetendő. A nevelésben nincs elnyomó és elnyomott, hanem igenis van kiválasztás tekintet nélkül osztályra és rangra. Most pedig forduljunk a gyakorlati munka kérdéseihez, különösen az iskolaorvosi tevékenységhez. Itt még sok a hiba. Az orvos és a tanító közt sajnos, nem ritkán teljesen közömbös viszony uralkodik az egymás mellett végzett munka tekintetében. Pedig az iskolaorvosnak sokkal nagyobb mértékben kellene résztvennie az iskolai munkában, hogy a tanító munkatársa és tanácsadója lehessen. Ehhez persze, sok tapasztalatot kell szereznie, s nemcsak testi, hanem lelki vonatkozásban is kell a tanuló fölött örködni. A nevelés és lelki épség közt szoros összefüggés áll fenn, tehát az orvosnak támogatnia kell a gyermek erő kifejtését, s befolyásának is odáig kell terjednie, hogy hozzászólhasson a testi fényíték kérdéséhez. Ez persze bizalmas viszonyt feltételez orvos és tanító közt. Ez a viszony sok helyen megvan ugyan, de ezt magasabb helyről intézményessé kellene tenni, hogy az iskolaorvos tevékenykedése elmélyüljön. A tanítóság is lásson az iskolaorvosban segítő-, és munkatársat a szülők megnyerésére, mert a szülők bevonása nélkül az iskola csak félmunkát végezhet. A szülőket is kell tanítani, szülői összejöveteleket rendezni, s ezeken iskolai kérdéseket tárgyalni. Így többek között az iskolai testi fényíték is szóba kerülhet. Ez csak használhat a tanítóság tekintélyének, viszont a szülőknek sem árt, ha bepillantást nyernek az iskolai munkába. Az iskolaorvos felvétele a tantestületbe sok haszonnal járhat, mert orvosi felvilágosítással szolgálhat szellemileg feltűnő gyerekeket illetőleg. Az iskolaügy reformjába is jótékonyan hathat közre pl. az óraszám csökkentése, a tananyag korlátozása tárgyában. Az iskolaorvos közreműködése különösen a következőkben szükséges: Minden feltűnő és nehézkes gyereket be kell jelenteni az iskolaorvosnak, aki közli a tantestülettel vizsgálatainak eredményét. Nagyobb figyelmet kell szentelni az iskola iránt megnyilvánuló kedvetlenségnek, figyelmetlenségnek, a dacnak és féltelenségnek. A gyöngye tanulók kerüljenek a kisegítő iskolába, ezzel mentesülnek a normális osztályok. Persze, ez a kiválasztás nehéz dolog s elsősorban az orvos tanácsa alapján kell végrehajtani. Csak a tanító és az orvos együttes munkája emelheti az iskola s a nemzedék niveljét.

A Szűnidei napló. Paul Cretius, Berlin. Itt a naplóírás nevelői értékéről lesz szó. Az a tudat, hogy a naplót a gyermek utólag ellenőrzi, arra fogja indítani, hogy olyat nem ír be, amiért szégyenkeznie kellene. A napló először is *becsületességre* nevel. A tanuló tudja, hogy tanítója nem dolgozatként értékeli s osztályozza művét, hanem azt bizalmasan kezeli, — ezért ő is bizalmas hangot üt meg. Ez nem egyszer komoly és utólagos bizalmas megbeszélésekre vezet, melyek nevelő hatással vannak a gyermekekre. A napló *kötelességteljesítésre* is nevel. Egy-egy eseményekben gazdag nap után a fáradt gyerek már szívesen pihenőre térne, de ott van még az utolsó köteles napi munka: a naplóírás. Olyan kötelesség ez, mint a rendcsinálás a játék után. A szűnnapló ránevel, rászoktat az *igazi naplóírásra*. A gyermekek hamarosan észre-

vészik, micsoda varázs van a naplóírásban és még inkább a leírtak ismételt elolvasásában. A napló olvasása közben még egyszer átéli az eseményeket, sőt még felnőtt korában is emlékezteti ifjúkori élményeire. A napló különösen az utódokra nézve nagybecsű, mert tényeket és dátumokat tartalmaz. Könnyűvé teszi a rokonság felkutatását, az ősök tanulmányozását. Ez nagyon fontos lehet az egyes családi betegségek, fogyatékoságok leküzdése vagy orvoslása szempontjából; ezért ha naplót írunk, gondoljunk rá, hogy ezt utódaink hasznára, okulására írjuk. A naplón át a tanító egészen más oldaláról ismeri meg a gyermeket, olyan oldalról, amelyről csak a szülőkkel folytatott beszélgetés, vagy tanulóvándorlás révén szerezhetünk tudomást. A gyermek itt nem engedelmes, vezetett tag, mint az iskolában, hanem cselekedeteit szabadon intéző kicsi hős. A tanító itt megismerheti a gyermekek hajlamait, készségeit, sőt megismerkedik a családdal is, s ez sokszor sok mindent megmagyaráz a tanuló viselkedésében. Igaz, hogy ezeket a naplókát átnézni nem kis dolog; de ez nem annyira munka, mint inkább szórakozás. Milyen sokféle élményen és érzésen megy át a tanító, olvasván e naplókat, hiszen olvasva e lapokat, szinte lépten-nyomon kíséri a kis író. Olvasás közben a tanító maga javítja ki a hibákat, ezt a munkát, ha fárasztó is, kedvessé teszi a sok kedves, őszinte megnyilatkozás. Hogy e gyermekek szívesen írták a szünidei naplót, azt a legjobban az a gyermek fejezi ki, aki így írt: „Sajnos, ez az én utolsó szünidei naplóm.“ — Ugyanis már befejezte tanulmányait. Az író közül egy csomó próbát, melyek igazán nagy frisseségről, őszinteségről és roppant eleven stilizáló készségről tesznek tanúságot, úgy hogy öröm volt azokat sorban elolvasni. —

A női kézimunkaoktatás és korszerű feladatai. (Margarete Seiß, Halle a. d. S.) A kézimunkaoktatásban nemcsak kézügyesség közvetítéséről van szó, különösen ma nem, amikor az oktatás a gyakorlati élet követelményeit tartja szem előtt. Sajnos, a „tűmunkának“ nincsen egységes történeti fejlődése. A nagyvárosok fejlett iskolarendszere mellett sok a falusi iskola, s míg az előbbieken a kézimunkaoktatás nevelési célt szolgál, addig az utóbbiakban csupán mechanikus kézügyességre törekcszenek és pedig nem is szakképzett erők vezetése mellett. Pedig a kisvárosi és falusi gyermekeknek ma éppúgy van szükségük teljesen kiépített kézimunkaoktatásra, mint a városiaknak. Igaz, hogy az utóbbi években vándortanítónőket alkalmaznak, de ez a fajta képzés először is nem kötelező, másodsor pedig távolról sem oldja meg a kérdést. Nagy tanulólétszám és heti két óra mellett igen kates lehet az eredmény, s itt meg kellene állapítani a munkacsoporthok maximális létszámát. A városiaknak fogalmuk nincsen arról, milyen nehézségekkel kell falun küzdeni, ahol sokszor sem kellő munkahely, sem anyag nem áll rendelkezésre. Itt spórolni nagyon rossz politika. Elmélet és gyakorlat a kézimunkaoktatásban szoros összefüggésben van, csak így képes feladatainak eleget tenni. A nevelési célok elérése érdekében tisztán kell látni a követelményeket, melyeket módszertani, technikai, népműveltségi és népgazdasági tekintetben támaszthatunk a kézimunkaoktatás részéről. A céltudatos és értékes munkateljesítmény feltételei a következők: 1. Tervszerű és fokozatos felépítés. 2. Technikailag kifogástalan ízléses munkára való nevelés. 3. A munkaanyag megismertetése felhasználhatóság szempontjából, az eszközök természetének

ismertetése és népgazdasági gondolkodásra való nevelés. Ezen követelmények teljesítésére szolgál a tanterv. E szerint a tüvel való kézimunka már az elemi iskola második osztályában kezdődik. Az első osztályban csak előkészület folyik s ez áll papír- és szövetanyagok kivágásából. A munka legyen egyszerű és szép, adjon helyet a teremti tevékenységnek. A tanítónő azonban tartsa megfelelő határok között. Így halad kéz a kézben a technika, az alakítás és az ízlés. Ezzel kapcsolatban történik az anyag- és a szerszám ismeretése. A forma, szín, az anyag természete, értéke, mind bővebb megbeszélés tárgyai. Lényeges mozzanat a szorgalom, tisztaság és rend. Módszer tekintetében azok az eljárások részesítendőek előnyben, melyek a gyermeket önálló tevékenységre készítetik és képessé teszik. Nagyon fontos dolog az anyag kiválasztása. Alkalmatlan anyaggal ne is próbálkozzunk, mert itt figyelembe kell venni a tanuló munkaképességét, mely nagyban függ az anyagtól. Minden tárgy szép, ha technikailag jó, anyaga kifogástalan s alakja, színe ízléses. A munkálatokat tervszerűen úgy kell összeválogatni, hogy azoknak a jövőendő háziasszony hasznát is vehesse. Mutassunk és tanítsunk be típusokat, hogy kellő kiválasztás lehető legyen, s ezeket a tanuló szabadon formálhassa. Alkalmazzunk inkább egyszerű díszítéseket, mint túldíszítést. Csináltassunk olyan tárgyakat, melyek a lakást kedvessé, meleggá, széppé teszik. Az előtérben persze a ruhaneműek állnak. A felsőbb osztályokban mind nagyobb tért nyer az öntevékenység, a szabad alkotás. A megfigyelés és a megítélés itt már a szellemi és testi erők növekedését jelentik, s a magasabb alkotóképesség fokozottabb gondosságot vált ki. Gyöngé alkotások arra mutatnak, hogy nagy a tanítási anyag, vagy a tanítási mód nem volt jól megválasztva.

Nagyon fontos nevelési elv még az is, hogy a tanulókat a ruhaneműek karbantartására is ráneveljük. A kémiai ipar a legnagyobb örömmel áll az iskolák rendelkezésére, hogy az anyagokat a pusztulástól megmenteni, vagy tisztántartani segítsen.

Végül még meg kell emlékezni a népies művészet felhasználásáról. Hiszen igazi kézimunkás tudás önkénytelenül odavezet az ősforráshoz. Egyszerűség, stílusbeli tisztaság és célszerűség, emellett formaérzék, anyagszerűség és színhatás azok az elemek, melyek a népművészetből átvehetőek. Ami pedig a divatot illeti, az iskola nem teheti azt, hogy figyelembe ne vegye a divat korszerű alakításait, de szükséges, hogy annak helyes kialakításán együtt dolgozzék. A népviselet nincs alávétve a divat szeszélyeinek; megvan a kialakult forma, mely a népiízlésnek és szükségletnek megfelel. Itt főleg az anyag minősége, és a népművészet van a ruházatra alakító hatással. A népviselet hozzá van kötve a néphez, kisebb népközösségekhez s bennük a közösségi szellem tükröződik.

Jármái Vilmos.

Pädagogischer Führer, 1937. évf. 8. sz.

A megújított iskola didaktikája. (*H. Winkelhöfer*) című közérdekű dolgozat rövid áttekintést nyújt a legutóbbi 12 év alatt megjelent és általánosan elterjedt rendszeres didaktikai művekről. Ezek egyrészt bevezetésül szolgálnak a didaktikai tanulmányokba, tehát tankönyvjellegűek, másrészt a tudományos elmélyedés célját szolgáló mesterművek.

Az első csoportba a következő művek tartoznak: *E. Weber: Didaktik als*